

Яценко В. С.

Комплексна програма краєзнавчого гуртка «Юні кияни». Перший рік навчання // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2019. – № 5. – С. 38 – 49.

Київ – один з чудових міст світу, унікальний в географічному, історико-культурному, економічному та екологічному аспектах, у долі якого велику роль відіграли багато видатних історичних особистостей, діячів культури і мистецтва.

Довгострокова комплексна програма краєзнавчого гуртка «Юні кияни» розрахована на пробудження національно-патріотичних почуттів та активного ставлення широкого загалу дітей, юнацтва та їх наставників, батьків вихованців до життя рідного міста – Києва.

Розрахована на учителів географії, керівників позашкільних творчих об'єднань вихованців.

Ключові слова: краєзнавство, екскурсійна діяльність, виховання патріотизму, навчальна програма, унікальність Києва.

Яценко В. С.

Комплексная программа краеведческого кружка «Юные киевляне». Первый год обучения // Краеведение. География. Туризм. - 2019. - № 5. - С. 38 - 49.

Киев - один из замечательных городов мира, уникальный в географическом, историко-культурном, экономическом и экологическом аспектах, в судьбе которого большую роль сыграли многие выдающиеся исторические личности, деятели культуры и искусства.

Долгосрочная комплексная программа краеведческого кружка «Юные киевляне» рассчитана на пробуждение национально-патриотических чувств и активного отношения широкой общественности детей, юношества и их наставников, родителей воспитанников к жизни родного города - Киева.

Рассчитана на учителей географии, руководителей внешкольных творческих объединений воспитанников.

Ключевые слова: краеведение, экскурсионная деятельность, воспитание патриотизма, учебная программа, уникальность Киева.

Iatsenko V.

Comprehensive program of local lore "Young Kievites". The first year of study // Local history. Geography. Tourism. - 2019. - № 5. - P. 38 - 49.

Kiev is one of the remarkable cities in the world, unique in geographical, historical, cultural, economic and environmental aspects, in the fate of which many prominent historical figures, figures of culture and art have played a major role.

The long-term comprehensive program of the local group "Young Kievites" is designed to awaken national-patriotic feelings and active attitude of the general public of children, adolescents and their mentors, parents of students to the life of their hometown - Kiev.

It is designed for geography teachers, heads of extracurricular creative associations of students.

Keywords: local lore, excursion activity, education of patriotism, curriculum, uniqueness of Kiev.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

II. ПРОГРАМА І РОКУ НАВЧАННЯ

II.1. Навчально-тематичний план

II.2. Зміст програми

II.3. Прогнозовані результати засвоєння вихованцями програми

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Київ – один з чудових міст світу, унікальний в географічному, історико-культурному, економічному та екологічному аспектах, у долі якого велику роль відіграли багато видатних історичних особистостей, діячів культури і мистецтва.

Київ – це місто юних киян, які у майбутньому продовжать традиції охорони пам'яток природи, історії та культури. Рукотворна поведінка юних киян бере свій

початок з дитинства, коли дитина починає знайомитися з містом і місто стає не лише середовищем проживання, але і другом.

Актуальність проблеми. Довгострокова комплексна програма краєзнавчого гуртка «Юні кияни» (надалі програма) розрахована на пробудження національно-патріотичних почуттів та активного ставлення широкого загалу дітей, юнацтва та їх наставників, батьків вихованців до життя рідного міста – Києва.

Разом з тим програма допоможе педагогічним працівникам, які ведуть туристично-краєзнавчу роботу з підростаючим поколінням, використовувати її в освітньому процесі, наповнити цей процес реальним змістом.

У зв'язку з цим актуальність програми «Юні кияни» сприяє створенню психолого-педагогічних умов для пробудження в юних громадян, починаючи з самого дитинства любові до рідного міста, виховання почуття патріотизму, участі у громадському житті міста, бажанні відроджувати, зберігати і примножувати традиції київської міської культури.

Новизна програми. Новизна програми в акцентуації уваги на мотиваційному аспекті вивчення природи і суспільства міста – розвитку пізнавальних інтересів школярів, залучення дітей в продуктивну творчу діяльність, включення в навчально-методичний комплекс програми авторської розробки – робочого зошита «Моє улюблене місто – Київ. Перші мандрівки в географію, історію і культуру», розробка методичних рекомендацій для батьків у спільному освоєнні з дитиною соціокультурного середовища Києва.

Метою програми є виховання в юних киян активного ставлення до історії, етнографії, екологічних та економічних проблем Києва, під час пішохідних екскурсій рідним містом сприяти розвитку їх творчості, наповнювати новим змістом духовні поняття (дружби, добра, патріотизму, любові до малої батьківщини).

Виходячи з того, що краєзнавство має бути одним з головних чинників у вихованні учнівської молоді, *завданням програми* є:

1. Виховання патріотизму юних киян по відношенню до свого міста, його історії та сьогодення.

2. Залучення широкого загалу дітей та молоді, їх батьків до вивчення історії та географії рідного міста, збереження його історико-культурних пам'яток, пропаганда знань про Київ.

3. Привернення уваги громадських та державних установ, засобів масової інформації до проблем міста і його історії, архітектури, географії, екології, тощо.

4. Розвиток міжнародного співробітництва, дружби та партнерства до миру і взаєморозуміння між громадянами міста різних націй та національностей.

Форми і види діяльності: основною формою реалізації програми є ігрова діяльність, пішохідні екскурсії дітей містом, а також участь у конкурсах, вікторинах, лекціях, товариських зустрічах, бесідах, відвідуванні виставок, спортивних змагань, культурологічних заходів та інше.

Результатом втілення в життя програми буде:

- одержання дітьми практичних навичок дослідницько-пошукової роботи, теоретичних та практичних знань про Київ і Україну;
- створення мікрогруп юних екскурсоводів, юних археологів, юних екологів, юних захисників пам'яток історії та культури, юних туристів-краєзнавців тощо;
- згуртування небайдужих батьків до проблем міста.

Програма є постійно діюча, довгострокова і розрахована на багаторічну співпрацю центрів позашкільної роботи з іншими державними установами та громадськими організаціями. Вона має комплексний характер і розроблена з урахуванням різних напрямків краєзнавства (історичного, археологічного, етнографічного, геологічного та географічного, філологічного, літературного, тощо).

Розробка і впровадження програми було здійснено на базі закладів загальної середньої освіти України, при підтримці Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, Національної спілки краєзнавців України, Водно-інформаційного центру м. Києва.

II. ПРОГРАМА І РОКУ НАВЧАННЯ

Головний акцент програми І-го року робиться на пробудженні у дітей пізнавальних інтересів до історико-культурного надбання Києва, виникнення почуття співучасті дитини до життя міста, включення вихованців в суспільно-корисну діяльність району і міста, знайомство з основними видатними місцями та історичними особистостями Києва, які стояли біля витоків його заснування і будівництва.

II.1. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН І РОКУ НАВЧАННЯ

№ п/п	Розділ, Тема	Кількість годин		
		Теорія	Практика	Всього
I	Знайомство			
1	Я	1	1	2
2	Моя сім'я	2	6	8
3	Мої друзі	2	6	8
	Узагальнююче заняття	-	2	2
II	Моє місто і я в ньому			
4	Моя квартира	2	6	8
5	Мій дім	2	6	8
6	Будинки бувають різні	2	6	8
	Узагальнююче заняття	-	2	2
III	Народження міста			
7	Городище Кия. V ст.	2	8	10
8	Аскольдова могила	2	8	10
9	Верхнє місто	2	8	10
	Узагальнююче заняття	-	2	2
IV	Люби і знай свій рідний край			
10	Спостереження за весняними явищами природи	2	8	10
11	Тече річка невеличка	2	8	10
	Узагальнююче заняття	-	2	2

V	Київ – місто-музей			
12	Пам'ятні знаки міста – візитівки Києва	2	8	10
13	Зоологічний музей	2	8	10
14	3 днем народження, Київ!	2	8	10
	Підсумкове заняття	-	2	2
	Резерв часу	4	6	10
	Всього:	27	77	144

II.2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ І РОКУ НАВЧАННЯ

Вступне заняття. Ознайомлення з технікою безпеки (2 год)

Основні цілі, задачі і зміст програми «Юні кияни».

Правила поведіння вихованців на заняттях, екскурсіях, необхідність дотримання правил дорожнього руху, безпечні підходи до освітнього закладу.

РОЗДІЛ I. ЗНАЙОМСТВО

Заняття цього розділу проходять у формі бесіди дітей і педагога. Діти розповідають про себе і свою сім'ю, своїх друзів, улюблених заняттях.

Велика увага приділяється продуктивній творчій діяльності вихованців.

Під час занять створюються виставки малюнків «Мій портрет», «Моя сім'я», «Мій друг».

Тема 1. Я (2 год)

Теорія. Представлення дітей (своє ім'я, вік). Розповіді дітей про літній відпочинок. Цікаві випадки, які відбулися з дітьми влітку. Якості характеру. Улюблені і не улюблені заняття. Взаємозв'язок настрою і життєвих ситуацій.

Практика. Ігри на розвиток пізнавальних інтересів: «Проблемна ситуація», «Задай запитання».

«Мій портрет» (малюнок). Виставка малюнків «Мій портрет». Розповідь про себе.

Тема 2. Моя сім'я (8 год)

Теорія. Склад сім'ї. Заняття батьків, бабусь, дідусів. Домашні тварини, які живуть в сім'ї. Відношення між родичами. Близькі і дальні родичі. Збереження пам'яті про предків: листи, фотокартки, старовинні речі. Турбота всіх членів сім'ї один про одного. Правила збереження добрих відношень у сім'ї.

Практика. Дидактична гра: «Сім'я».

Творче завдання: «Моя сім'я» (малюнок). Розповідь про свою сім'ю. Створення виставки малюнків «Моя сім'я». Складання правил добрих стосунків у сім'ї.

Тема 3. Мої друзі (8 год)

Теорія. Уявлення дітей про дружбу. Поняття «дружба», «друг». Веселі випадки, які відбулися з вихованцями та їх друзями. Якості справжнього друга.

Практика. Дидактична гра «Справжній друг». Гра на розвиток пізнавальних інтересів: «Проблемна ситуація», «Задай запитання».

Творче завдання: «Мій друг» (малюнок). Розповідь про свого друга. Створення виставки «Мій друг». Складання своїх правил дружби.

Узагальнююче заняття (2 год)

Практика. Дидактичні ігри, направлені на виявлення знань вихованців про себе, сім'ю і друзів (дидактичні ігри «Сім'я», «Справжній друг» та ігор на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Подорож з Чомусиком»).

Бліцопитування. Розв'язування кросвордів.

Творче завдання: «Подарунок» (виготовлення листівки з побажаннями) члену своєї сім'ї або другові, за вибором вихованця. Створення виставки подарунків.

Конкурс: «Краща розповідь» (розповіді про себе, сім'ю, друзів). Повторення правил добрих взаємовідносин у сім'ї і правил дружби.

РОЗДІЛ II. МОЄ МІСТО І Я В НЬОМУ

Заняття даного розділу проходять у формі уявної мандрівки на повітряній кулі з ігровим персонажем Чомусиком. В схематичній формі діти складають

макети, плани вулиці, району, міста, знайомляться з професіями городян, дізнаються про правила поведінки міських жителів.

Продовжується включення дітей в продуктивну творчу діяльність: вихованці створюють малюнки, листівки і складають загадки.

Тема 4. Моя квартира (8 год)

Теорія. Поняття «кімната», «квартира». Номер квартири. Призначення приміщень квартири. Відмінності квартир. Зручності квартири (водопровід, опалення, газ, електрика). Затишок квартири. Улюблене місце в квартирі. Допомога батькам по дому. Правила проживання в квартирі.

Практика. Дидактична гра «Квартира». Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги». Складання розповіді про свою квартиру. Відгадування загадок.

Творче завдання: «Склади загадку» (про будь-яке приміщення квартири). Складання своїх правил поведінки в квартирі.

Рекомендації: допомогти батькам в прибиранні квартири.

Тема 5. Мій дім (8 год)

Теорія. Поняття «жилий» будинок. Призначення жилих будинків. Відмінність зовнішнього і внутрішнього видів будинку. Нумерація будинків. Правила поведінки у багатоквартирному будинку, приватному будинку.

Практика. Дидактична гра «Побудуй будинок». Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги». Розповідь про свій будинок. Номер свого будинку.

Творче завдання: «Мій будинок» (малюнок).

Виставка малюнків «Мій будинок». Складання правил поведінки в будинку.

Тема 6. Будинки бувають різні (8 год)

Теорія. Старовинні і сучасні будинки. Схожі і відмінні ознаки. Поняття «громадські будинки». Відмінність жилих і громадських будинків. Правила поведінки в громадських будинках.

Практика. Дидактична гра «Впізнай і назви». Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги». Відгадування загадок.

Творче завдання: «Склади загадку» (про громадський будинок). Складання кросвордів. Складання правил поведінки у громадських будинках.

Екскурсія. Пізнавальна пішохідна екскурсія «Будинки бувають різні».

Узагальнююче заняття (2 год)

Практика. Діагностичні ігри, які направлені на виявлення знань учнів про квартири і будинки, на основі дидактичних ігор «Впізнай і назви» та ігор на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги».

Бліцопитування. Розв'язання кросвордів.

Творче завдання: «Старовинний дім» (розмальовка).

Розповіді про квартири, жилі і громадські будинки.

Загадки про громадські будинки. Повторення правил поведінки в жилих і громадських будинках.

РОЗДІЛ 3. НАРОДЖЕННЯ МІСТА

Ознайомлення з темами цього розділу проходять у формі захоплюючих занять-мандрівок історичними місцями Києва у міру їх виникнення на берегах Дніпра. Провідниками в історію міста на заняттях стають легендарні брати Кий, Щек, Хорив та їх сестра Либідь. За ходом знайомства з визначними місцями діти продовжують роботу у робочому зошиті «Моє улюблене місто». Також створюється «Щоденник мандрівок» з ілюстраціями видів видатних місць, портретів історичних особистостей, з якими будуть знайомитися діти впродовж всього курсу програми навчання.

На кожному занятті проводяться етичні бесіди про правила поведінки на прогулянках містом під час відвідування визначних місць, а на узагальнюючих заняттях – бесіди про враження, отримані вихованцями після екскурсій по місту.

Постійним атрибутом занять є карта-схема міста із зображенням вивчених визначних місць.

Продуктами творчої діяльності вихованців під час вивчення цього розділу програми стають малюнки, аплікації, загадки, вироби з паперу (оригамі), кросворди.

Тема 7. Городище Кия. V ст. (10 год)

Теорія. Літописна легенда про походження назви міста. Засновник міста – легендарний князь Кий. Знайомство з картою-схемою Києва. Заняття місцевих жителів (мисливство, рибна ловля). День народження міста. Назва міста «Київ». Міські міфи і легенди.

Практика. Дидактична гра «Впізнай і назви Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги».

Робота з картою-схемою.

Читання уривків з книги В. Малика «Князь Кий».

Етична бесіда «Ви – кияни» про правила поведінки на екскурсії в «Городищі Кия. 5 ст.».

Творче завдання: «Придумай загадку». Склади кросворд.

Початок створення «Щоденника мандрівок» (портрети Кия, Щека, Хорива, Либіді, фотокартки святкування Дня Києва з батьками). Розповідь про городище Кия. 5 ст.

Екскурсія. Пізнавальна пішохідна екскурсія «Городище Кия. 5 ст.».

Тема 8. Аскольдова могила (10 год)

Теорія. Ознайомлення з пам'яткою «Аскольдова могила». Місцерозташування. Передісторія спорудження архітектором А. І. Меленським ротонди (1810). Відвідування Аскольдової могили Т. Г. Шевченком (1846).

Практика. Прочитати дітям уривки з твору М. Загоскіна «Аскольдова могила».

Екскурсія. Пізнавальна пішохідна екскурсія парком «Аскольдова могила».

Тема 9. Верхнє місто (10 год)

Теорія. Поняття «верхнє місто», «старє місто». Історична частина Києва, розташована на Київському плато (західний кут Старокиївської гори). Історія його формування, розквіту та занепаду. Площа 2 га. Аристократична частина давнього Києва, де розміщувалися двір великого князя, митрополія Київської Русі, кам'яні собори та палаци, двори найзаможніших феодалів.

Практика. Читати поему М. Морозенко «Князь Святослав». Складання правил поведінки в природі.

Експерсія. Пізнавальна пішохідна експерсія вулицями Володимирською та Десятинною.

Узагальнююче заняття (2 год)

Практика. Діагностичні ігри, які направлені на виявлення знань учнів про заснування міста легендарними братами Києм, Щеком, Хоривим і сестрою Либіддю, продовження традицій князів Аскольда і Діра на основі дидактичних ігор «Впізнай і назви», «Дізнайся за описом» та ігор на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги».

Читання уривків з роману В. Малика «Князь Кий» та літопису «Повісти временних літ». Бліцопитування. Розв'язання кросворда.

Етична бесіда «Мої враження про визначні місця Києва».

Розгляд «Щоденника мандрівок».

Конкурс «Найкраща розповідь» (розповіді про місто).

РОЗДІЛ IV. ЛЮБИ І ЗНАЙ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Тема 10. Спостереження за весняними явищами природи (10 год)

Теорія. Поняття «спостереження». Важливість організації та проведення спостережень в природі за погодними явищами, рослинним і тваринним світом.

Практика. Ведення спостережень за весняними явищами природи. Складання правил поведінки в природі.

Експерсія. Пізнавальна пішохідна експерсія місцевим парком, лісом, узбережжям річки.

Тема 11. Тече річка невеличка (10 год)

Теорія. Поняття «малі річки». Історія назви. Ознайомлення з господарським використанням малої річки Любки, її екологічним значенням для Києва.

Необхідність бережливого ставлення до краси і чистоти малих річок.

Практика. Збирання незвичайних гілочок, листочків на березі ставка річки Любки. Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Задай запитання», «Діалоги».

Робота з картосхемою.

Етична бесіда: «Ви – кияни» про правила поведінки поблизу водних об'єктів (річок, ставків).

Творче завдання: «Придумай загадку». Складання кросворду. Поповнення «Щоденника мандрівок» (зображення річки Любки). Розповіді про річку Любку.

Екскурсія. Пізнавальна пішохідна екскурсія до ставка річки Любки.

Узагальнююче заняття (2 год)

Практика. Діагностичні ігри, які направлені на виявлення знань вихованців про річку Любку і місцевий парк або ліс Святошинського лісопаркового господарства, на основі дидактичних ігор «Порівняння визначних місць». Бліцопитування. Розв'язання кросворда. Творче завдання: «Придумай загадку». Етична бесіда «Мої враження про весняний парк або ліс».

Перегляд «Щоденника мандрівок». Конкурс «Найкраща розповідь» (про парк, ліс або річку).

РОЗДІЛ V. КИЇВ – МІСТО-МУЗЕЙ

Заняття цього розділу містять узагальнення знань вихованців зі змісту програми I-го року навчання. Діти згадують заняття, прогулянки, екскурсії містом, створюють стенди з фотокарток сімейних альбомів, своїх малюнків. Проводиться бесіда про справжніх киян.

Закріплення і перевірка знань відбувається на підсумковій гри-конкурсі «Улюблене місто».

Тема 12. Пам'ятні знаки міста – візитівки Києва (10 год)

Теорія. Поняття «пам'ятка», «пам'ятний знак», «музей». Приклади пам'ятних знаків і музеїв. Умови збереження музейних предметів. Правила поведінки в музеях. Порівняння міста з музеєм. Улюблені пам'ятні знаки і музеї міста кожного із дітей. Необхідність збереження краси міста для інших поколінь.

Пам'ятний знак на честь заснування Києва (1982). Архітектор Н. М. Фещенко, скульптур В. З. Бородай. Встановлено в Печерському районі, на набережній Дніпра, неподалік мосту імені Патона.

Практика. Створення стенду з фотокартками або листівками улюблених місць Києва. Дидактична гра «Впізнай і назви». Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Екскурсроводи», «Розмови про пам'ятні знаки». Робота з картосхемою. Читання віршів з книги «Поэтический атлас Киева».

Творче завдання: «Придумай загадку». Складання кросвордів.

Розповіді-згадки про відвідування улюблених міст міста.

Перегляд «Щоденника мандрівок». Конкурс «Найкраща розповідь» (оповідь про пам'ятні знаки Києва, які стали візитівкою міста).

Екскурсія. Пізнавальна екскурсія до пам'ятного знаку на честь заснування Києва (1982).

Тема 13. Зоологічний музей (10 год)

Теорія. Історія заснування зоологічного музею АН України (1919). Початок створення Центрального науково-природничого музею АН України (01.12.1067). Особливості експозицій музею. Музейний фонд, у т. ч. унікальні колекції ракоподібних байкальської фауни, велика кількість типів метеликів тощо.

Практика. Читання уривків з книг Джеральда Даррелла «Моя родина та інші звірі», «Птахи, звірі і родичі» и «Сад богів», які пропагують наукові знання про братів наших менших.

Екскурсія. Пізнавальна пішохідна екскурсія залами зоологічного музею, що знаходиться на вулиці Богдана Хмельницького, 15.

Тема 14. З днем народження, Київ! (10 год)

Теорія. Поняття «день народження». Підготовка до дня народження: запрошення гостей, солодкий стіл, цікаві розваги. Подібність і відмінність святкування дня народження людини і дня народження міста. День народження Києва – остання неділя травня. Вік вихованців. Порівняння віку людини і міста. Традиція щорічного святкування Дня міста: приїзд гостей з різних міст та країн, програма святкування.

Практика. Дидактична гра-доміно «Київ». Ігри на розвиток пізнавальних інтересів «Місто майбутнього», «Колекції».

Етична бесіда «Ви – кияни» про правила поведінки на Дні міста.

Творче завдання: «Вітальна листівка улюбленому місту» (аплікація).
Написання тексту привітань.

Перегляд «Щоденника мандрівок». Конкурс «Найкраща розповідь» (про участь у святкуванні дня міста з батьками).

Рекомендації. Батькам спільно з дітьми відвідати масові заходи присвячені Дню міста.

Підсумкове заняття (2 год)

Гра-конкурс «Улюблене місто» є свого роду підведенням підсумків I-го року освоєння програми і рекомендується використання різноманітних завдань, які відносяться до кожного розділу програми:

- «Сім'я»;
- «Вулиця. Район. Місто»;
- «Впізнай і назви».

Тематична бесіда: «Київ – місто-герой», яка присвячена Дню звільнення Києва від німецько-фашистських загарбників.

Теорія. Поняття «війна», «вітчизна». Необхідність захисту країни і міста від німецько-фашистських загарбників. Важкі умови життя в місті: холод, голод, бомбардування, велика смертність жителів. Маскування жилих будинків. Норма видачі хліба. Робота заводів.

Поняття «місто-герой». Необхідність збереження пам'яті про подвиг міста.

Практика.

Творче завдання: «Вітальна листівка» (аплікація). Написання тексту вітання.

Рекомендації. Привітати рідних і близьких з Днем звільнення Києва від німецько-фашистських загарбників.

II.3. ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗАСВОЄННЯ ВИХОВАНЦЯМИ ПРОГРАМИ I-го РОКУ НАВЧАННЯ

1. Зацікавлене ставлення до історії і сучасного життя рідного району і міста, прояв бажання дізнатися нове про Київ.

2. Знання і усвідомлене використання понять, передбачених програмою I-го року навчання.
3. Знання складу своєї сім'ї і професії членів сім'ї, правил збереження добрих взаємовідносин у сім'ї, улюблені заняття своїх друзів, правила дружби, призначення різноманітних жилих і громадських будинків, правила дорожнього руху і безпечної поведінки на вулиці, професії киян, назва свого району, міста, назви головної ріки і головної вулиці Києва, день народження міста.
4. Вміння впізнавати і правильно називати архітектурні і історичні пам'ятники нашого міста: Аскольдова могила, Пам'ятний знак на честь заснування Києва, Центрального науково-природничого музею НАН України, Володимирську вулицю, знати їх призначення у минулому і сьогоденнішому.
5. Вміння спостерігати за міськими об'єктами, знаходити їх найцікавіші деталі, помічати красу навколишньої дійсності.
6. Уявлення про картосхему нашого міста і вміння знаходити на ній основні архітектурні та історичні пам'ятники Києва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закон України. Про столицю України- місто- герой Київ [Текст] / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парламентське вид-во, 1999. - 23 с. - (Закони України).

I РОКУ НАВЧАННЯ

Архітектура будівель та споруд: підруч. для студентів ВНЗ. - Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, [20--]. Кн. 2 : Житлові будинки / В. О. Плоский, Г. В. Гетун. - 2014. - 616 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 608-610.

Аскольдова могила: українське християнство крізь віки / [упоряд. : о. І. Онишкевич, Н. Пуряєва ; фотоматеріали : І. Савицький, Л. Михайлюк]. - Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. - 332, [12] с. : фот.

Варга В. С. Моя сім'я та Я: Програма корекції емоційно-вольової сфери дітей у контексті дитячо-батьківських стосунків: навч.-метод. посіб. / Варга В., Пащенко Т.; Держ. вищ. навч. закл. "Ужгород. нац. ун-т", Ф-т суспіл. наук, Каф. психології. - Ужгород : Вид-во О. Гаркуші, 2011. - 67, [74] с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 65-66.

Вишневський В. І. Малі річки Києва / В. І. Вишневський. - Вид. 2-ге, уточн. і допов. - К. : Інтерпрес, 2013. - 81, [2] с.: кольор. іл. - Бібліогр.: с. 81-[82].

Гирич І. Б. Київ: люди і будинки: [путівник] / І. Гирич. - Київ : Либідь, 2015. - 428, [3] с.: іл.

Діткевич О. Г. Людська вдячність надихає: з досвіду пошуково-дослідницької діяльності / О. Г. Діткевич ; Наукова редакція "Книга пам'яті України - місто-герой Київ", Київський міський історико-патріотичний клуб "Пошук". - К. : Пошуково-видавниче агентство "Книга Пам'яті України", 2005. - 75 с.: іл. - (Серія "60-річчю Великої Перемоги присвячується"; вип. 1).

Друг О. М. Вулицями старого Києва / Ольга Друг. - Л. : Світ, 2013. - 496, [XVI] с.: іл. - (Серія "Історичні місця України").

Екскурсії в природу в початковій школі. Підготовка та проведення: метод. посіб. для вчителів почат. шк., вчителів географії та керівників гуртків краєзнавчого напрямку / Е. В. Ковалевич [та ін.]; Управління освіти і науки Запорізької міської ради. Навчально-методичний центр. - Запоріжжя : ЛПКС, 2007. - 80 с. - Бібліогр.: с. 77.

Зоологічний музей Київського національного університету імені Тараса Шевченка: [альбом] / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; [упоряд.: Ж. В. Розора та ін.]. - Київ : ВПЦ "Київ. ун-т", 2014. - 159 с.: іл.

Івашко Ю. В. Будинки Києва в стилі модерн (дослідження історії та архітектури) / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. та ін.; За ред. В.І.Єжов. - К. : Гопак, 2006. - 159 с. : іл., табл., [4] арк. іл. - Бібліогр.: с. 159.

Івашко Ю. В. Будинки Києва з елементами готики (дослідження історії та архітектури) / За ред. М.М.Дьоміна. - К.: Гопак, 2004. - 143 с.: іл. - Бібліогр.: с. 142-143.

Київська стратегічна оборонна операція: початок краху "блискавичної" війни 7 липня - 26 вересня 1941 року / Книга пам'яті України - місто-герой Київ,

Київський міський історико-патріотичний клуб "Пошук" ; підгот. Г. Є. Ясєв. - К.: Пошуково-видавниче агенство "Книга Пам'яті України", 2004. - 28 с.: карти. - (Правда про Велику Вітчизняну війну).

Малаков Д. В. Прибуткові будинки Києва / Д. В. Малаков. - К.: КИЙ, 2009. - 384 с.: іл.

Мій маленький Київ: [путівник для дітей] / [ідея та текст Анастасія Денисенко]. - Київ : Laurus, 2014. - 63 с.: кольор. іл. - (Серія "Моє маленьке місто"; вип. 1).

Навчальні екскурсії для молодших школярів / упоряд. О. Кондратюк. - К.: Шкільний світ, 2007. - 128 с. - (Бібліотека "Шкільного світу") (Початкова школа. Бібліотека).

По залах музеїв навчальних закладів столиці України: путівник / авт.-упоряд. Г. Є. Ясєв ; Головне управління освіти і науки виконавчого органу Київради (Київської міської держ. адміністрації), Наукова редакція "Книги пам'яті України-місто-герой Київ), Київський міський історико-патріотичний клуб "Пошук", Міжнародний центр дитячо-юнацького туризму". - К. : РВЦ КПДЮ, 2003. - 80 с.

Подвиг на віки: книга Пам'яті України- місто- герой Київ. 1941-1945 / ред. А. І. Тимчик [та ін.]. - К.: Пошуково- видавниче агенство "Книга Пам'яті України", 2000. - 906 с.: іл. + дод.

Родимцев О. І. За місто-герой Київ : [спогади двічі Героя Радянського Союзу про оборону Києва в лип. – верес. 1941 р.]. – К. : Обл. кн.-газ. вид., 1964. – 47 с. з портр.

Савак Б. М. Мої друзі та знайомі: спогади, розповіді / Богдан Савак. — Тернопіль : Терно-граф, 2013. – 319 с., [2] арк. фотоіл.

Тумко І. М. Дім, в якому я живу = The house where I live : розмальовка / [Тумко І. М. ; іл.: В. Манчич, К. Віскова, О. Банник]. - Х.: Аргумент Принт, 2013. - [16] с. : іл. - (Світ навколо мене)

У вічному боргу. Книга пам'яті України. Місто-герой Київ / Г. Є. Ясєв [та ін.]; ред. І. П. Данькевич. - К.: Пошуково-видав. агенство "Книга Пам'яті України", 2005. - 772 с.: іл.

Ясєв Г. Є. Пояс бойової слави міста-героя Києва. Музей просто неба [Текст] : [Інформ. лист] / Г. Є. Ясєв. - К. : Книга Пам'яті України - місто-герой Київ, 2006. - 37 с.: фот.+ дод.: карти-схеми. - Альтернативна назва: Музей просто неба, Київ, Київська область. Пояс бойової слави міста-героя Києва/ Ясєв, Г.Є. (назва обкл.). - Бібліогр.: с. 32.

Ясєв Г. Є.. Вартові героїзму і звитяги [Текст]: київський укріпрайон (УР-1) / Г. Є. Ясєв; заг. ред. Р. Г. Вишневський; Книга пам'яті України - місто-герой Київ, Київський міський історико-патріотичний клуб "Пошук". - К. : Пошуково-видавниче агентство "Книга пам'яті України", 2001. - 110 с.: фото.

Ясєв Г. Є.. Дніпровська ділянка поясу бойової слави: Жуків острів: до 60-річчя визволення України / Г. Є. Ясєв, В. І. Дзівалтовський; Книга Пам'яті України - місто-герой Київ, Київський міський історико-патріотичний клуб "Пошук". - К.: Книга Пам'яті України, 2004. - 26 с.: фотоіл., схеми. - Бібліогр.: с. 12.

Ясєв Г. Є.. Мальовничі околиці Києва: туристична подорож Трухановим островом: До 60-річчя визволення України / Г. Є. Ясєв, В. І. Дзівалтовський ; Книга Пам'яті України - місто-герой Київ, Київський міський історико-патріотичний клуб "Пошук". - К.: Книга Пам'яті України, 2004. - 22 с.: фотоіл. - Бібліогр.: с. 13.